

UMUDA MI ÖLÜME MI?

SİĞINMACILARIN ZORLU YOLCULUĞU

Şu ana kadar Avrupa'da umduğunu bulan yok denecek kadar az. Yollarda internet bağlantısını, haber akışını kaybedenler sığınmacıların Avrupa'da yaşadığı sıkıntılardan habersiz. Olayı dört yıldır Türkiye, Ürdün ve Lübnan'ın üzerine yıkan Avrupa, insan akınıyla uyanmış durumda. Ancak mesajı tam alamadıklarını, sığınmacıları diğer ülkelerin içinde tutma çabalarından görüyoruz.

Bora BAYRAKTAR

Yirmi yıl Filistin'den Irak'a, Afganistan'dan Kosova'ya uzanan bir coğrafyada habercilik yapmışsanız, biraz alışkanlıktan ama asıl kendi ruh sağlığını korumak için kalbinizin etrafına buz dağları özersiniz. O buz kütleli sayesinde işinizi yapabilir, insanlar dram yaşarken robotik bir biçimde fotoğrafını çekebilir, üzerine düşünebilir, duygularla değil aklınızla meseleleri anlamaya çalışırsınız. Ancak gün gelir bir çift küçük göz sizin yıllar içinde inşa ettiğiniz buz dağlarını bir anda eritiverir. Yüreğinizin etrafına inşa ettiğiniz surlar yerle bir olur. Neye uğradığınızı şaşırırsınız. Çanakkale Behramkale açıklarında Yunan adası Midilli'ye geçmeye çalışırken Türk Sahil Güvenlik Gemisi tarafından durdurulan bir sığınmacı botundaki küçük kızın bana yaptığı gibi.

Bir zamanlar Aristo'nun ders verdiği Assos ya da Türkçe adıyla Behramkale küçük bir Ege kasabası. Antik kent, tertemiz deniz, lezzetli menüleriyle balık restoranları, Midilli Adası'na bakan Antik tiyatro ve Athena Tapınağı turistler için bir cazibe merkezi. Eski Yunan ve Roma döneminden kalıntıların arasında yüzmek ve tatil yapmak isteyenler için adeta bir cennet. Ancak bugünlerde bu şirin kasaba cennet ile cehennem arasındaki bir sırat köprüsü gibi. Beşinci yılına giren Suriye iç savaşından kaçıp yeni bir hayat arayan on binler için Avrupa'ya geçiş noktalarından biri.

Çoğu Suriyeli, ama aralarında Iraklı, Afgan ve Pakistanlıların da bulunduğu göçmenler 45-50 kişilik botlarla bu zorlu ve bazen ölümcül umut yolculuğuna gündüz gözüyle çıkıyorlar. Konvoy halinde, birkaç noktadan eş zamanlı denize açılan onlarca bot Midilli Adası'na doğru yol alıyor. Türk ve Yunan Sahil Güvenlik Botları'nın arasından kurtuluş umdukları bilinmeze doğru ilerliyorlar.

2015 yılında Avrupa'ya deniz yoluyla ulaşan sığınmacıların sayısı 600,000'i aştı. Bu tabii sadece Türkiye'den değil. Libya üzerinden Lampedusa Adası'na gidenleri de kapsayan bir rakam. Sığınmacı akını Avrupa'yı karıştırmış, dehşete düşürmüştü. Bir yanda sığınmacıların getireceği ekonomik yük, diğer yanda sosyal sorunlar ve bunun siyasete radikal sağın yükselişi olarak yansımaları olası. Sığınmacı akını, başta Almanya olmak üzere Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin önemini hatırlatmış olmalı ki, apar topar Türkiye'nin üyelik müzakerelerinde önüne konan engeller bir bir kaldırılıyor. Dört yıldır kulak tıkanan Türkiye'nin sığınmacılar konusundaki yardım talepleri dikkate alınıyor. Tabii bu, ayrı bir tartışma konusu.

Türkiye Sığınmacıları Neden Durduramıyor?

Avrupa'nın Türkiye'den sığınmacı akınını durdurmak için talepleri ortada. Peki ama Türkiye sığınmacıları neden durdurmuyor ya da durduramıyor. Bu görünüşte kolay olsa da uygulamada son derece zor ve masraflı bir çalışma gerektiriyor.

Ege'de sığınmacılar, büyük gruplar halinde sahile geliyorlar. Serbest dolaşım hakları olduğundan onları durduracak bir hukuki zemin yok. Kıyıda sahilin yürüyerek ulaşamayacak kayalık kısımlarına, bunların üzerindeki zeytinliklere saklanıyor, bota binecekleri anı bekliyorlar. Köylüler insan kaçakçılarının korkusundan yaklaşmıyor. Jandarmanın sayısı yetersiz. Yine de bugüne kadar çok sayıda insan kaçakçısının yakalandığını söyleyelim. Güneydoğu'daki çatışmaya yoğunlaşan Türkiye'nin bu turizm bölgesindeki birkaç köy için ayırdığı asker sayısı sınırlı. Bunlar bölgedeki trafik kazasından kız kaçırılmaya kadar her olayla ilgilenmek zorunda. Binlerce kişilik sığınmacı akınına güçleri yettiği kadar müdahale edebiliyorlar. Son dönemde sığınmacıların kayıtlı oldukları kentlerde zorunlu ikameti düzenlemesi de insan haklarına aykırı olduğu gerekçesiyle eleştiri konusu.

Bir başka sorun, Sahil Güvenlik timlerinin çalışmalarıyla ilgili. Normalde 3 Sahil Güvenlik botunun görev yaptığı yerde bugün on kadar bot var. Personel gece gündüz, mesai mefhumu olmaksızın çalışıyor. Lastik botları durdurmak insan hayatı açısından riskli. Türk gemileri, botları devirerek her birini durdurup sonra denize düşen sığınmacıları toplayabilir. Ancak bu, kolay bir iş değil ve suya düşmek, yüzme bilmeyenler ya da çocuklar için ölümcül bir tehlike oluşması anlamına geliyor. Bu nedenle Sahil Güvenlik yetkilileri çok dikkatli davranıyor. İnsan hayatını ön plana almış durumdalar. Üstelik onlarca botun ancak bir kısmını durdurmak mümkün olabiliyor. Yakalanan sığınmacıların kayıt edilmesi için limana geri dönülmesi, ifadelerinin alınması zaman istiyor. Bir botla ilgilenilirken diğerleri geçip gidiyor.

Türkiye'nin karşılaştığı bir başka sorun, sığınmacıların yakalansalar bile Avrupa hayalinden vazgeçmemesi. Bir kez durdurulan, kayda alınan sığınmacı tutuklanmıyor. Serbest kaldıktan sonra soluğu yine insan kaçakçılarının yanında alıyor. Defalarca Yunan adalarına geçmeye çalışan, yakalanan sığınmacılara rastlanıyor. Çok azı sınır dışı ediliyor. İnsan göçünün

Türkiye'nin karşılaştığı bir başka sorun, sığınmacıların yakalansalar bile Avrupa hayalinden vazgeçmemesi. Bir kez durdurulan, kayda alınan sığınmacı tutuklanmıyor. Serbest kaldıktan sonra soluğu yine insan kaçakçılarının yanında alıyor.

boyutları o kadar büyük ki yeterli finansal ve insan kaynağı olmadan bununla baş etmek güç.

Göç edenlerin geride bıraktıkları eşyaları, geçiş için beklerken yaşadıkları zor anların kanıtı. Çantalar, çocuk bezleri, kıyafetler, son ana kadar korunmuş ama botun ağırlık kapasitesi dolayısıyla kenara atılmış oyuncak ayılar... Botların ardında bıraktıkları insani trajedinin elle tutulur, somut kanıtları.

Yine de sahil güvenlik ekipleri mümkün olduğu kadar çok botu durdurmaya çalışıyor. Yolculukları başarısızlıkla biten sığınmacılar hayal kırıklığı yaşıyor, gönülsüzce ekiplerin talimatlarına uyuyor. Güvenlik birimleri umut yolcularına su ikram ederken, onlar tekrar deneyeceklerini vurguluyor. Sahil güvenlik ekipleri, sığınmacıları kayıt altına alıp jandarmaya teslim etmek için limana yol alıyor. Kalbimdeki buzları eriten Suriyeli küçük kız ne olduğunu, nasıl bir dramın içinde olduğunu bilmese de içli içli ağlıyor. Pantolonu dizlerine kadar ıslanmış. Ayağındaki botlar su dolmuş.

Resmi rakamlara göre operasyonlarda, sahil güvenlik gemileri, 78 bot, 5 mobil radar ekibi, 11 helikopter, 3 uçak ve 2,000 güvenlik personeli görev alıyor. Şimdiye kadar Yunanistan'a gitmek isteyen 1,300'den fazla bot ve 50,000 sığınmacı, sahil güvenlik kuvvetleri tarafından durduruldu.

Bu sığınmacıların umut yolculuğu, Yunanistan'a varamadan sonlandı. Ancak tehlikeli yolculuğa rağmen sığınmacılar vazgeçeceğe benzemiyor.

Sığınmacı Kampları

Türkiye'nin güney sınırında ise farklı bir tablo var. Ülkedeki 2 milyondan fazla Suriyeli sığınmacının yaklaşık yüzde 10'u kamplarda yaşıyor. Suriye sınırına 50 kilometre uzaklıkta olan Nizip kampı da bunlardan

biri. 2012'de hizmete giren 5,000 kişi kapasiteli konteyner kent, şimdilerde 10,000 Suriyeli sığınmacıyı ağırlıyor. Kampın fiziksel koşulları, bir sığınmacı kampı olduğu göz önünde bulundurulduğunda oldukça iyi görünüyor. “Şimdilik Suriye'deki kriz ortadan kalkana kadar buradayız, sonrasındayla ülkemize geri döneceğiz. Burada güvendeyiz, sorun yok” ifadelerini kullanıyor öğretmen olmak isteyen genç sığınmacı.

Suriyeli sığınmacı Taha Mendu İdlib'ten Nizip kampına, eşi, annesi ve üç çocuğuyla göç etti. Türkiye'deki sığınmacıların yarısından fazlasının Avrupa'ya göç etmek istemelerine anlam veremediğini ifade ediyor: “Daha tehlikeli olmasına rağmen, deniz yoluyla Avrupa'ya geçmeye çalışıyorlar. Esad'ın patlayıcı varilleri yüzünden can vermemiz yetmiyormuş gibi, birçok talihsizlikle karşılaşıyoruz ve çok sayıda insan denizde boğuluyor... Suriyelinin kanı ve canı dünyadaki en ucuz şey olmuş durumda.”

Avrupa'ya ulaşmak isteyen sığınmacıların insan kaçakçılarına kişi başına ödediği meblağ 1,250 dolardan başlıyor. Kendi evlerinde gibi olmasalar da Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'deki kamplarda kötü sayılamayacak koşullara sahip...

“Benim arkadaşlarımdan hiçbiri gitmedi. Ama 100-150 kişinin buradaki şartlar rahat olmasına rağmen gittiğini biliyoruz. Türkiye'nin Suriyelilere sunduğunu hiç bir Arap veya Suriye'ye kardeş ülke sağlamadı” diyor bir sığınmacı bana.

Türkiye'deki sığınmacı kamplarından Avrupa'nın yolunu tutanların sayısı oldukça az. Çünkü buradaki kamplarda sığınmacıların temel ihtiyaçları büyük ölçüde karşılanıyor. Ancak Suriye Nur Derneği Başkanı Dr. Mehdi Davud, özellikle diplomalı sığınmacıların Suriye'de iç savaşın bitmeyeceğini görmeye başladıklarını, yeni bir hayat kurabilmek için Avrupa'ya yöneldiklerini söylüyor:

“Öncelikle bu sığınmacı dalgası daha önce de vardı. Savaşın başlamasından bu yana Suriyeliler göçmen olarak Avrupa'ya intikal ediyor. Gittikçe, insanlar umutsuzluğa kapılıyor. Uluslararası güçler, Suriye meselesinde bir kapı veya bir ışık gösteremediği için umutsuzluk büyük. Tek çare ve en aydınlık kapı Avrupa görünüyor. Yunanistan üzerinden Avrupa'ya geçmek daha kolay ve daha az masraflı. Önceleri, 9-12,000 Avro maliyet ya da geçiş ücreti vardı. Son dönemde 1,000 dolara kadar düştü. Ufak bir gücü olan bile geçmeye çalışıyor” diyor.

Resmi rakamlara göre operasyonlarda, sahil güvenlik gemileri, 78 bot, 5 mobil radar ekibi, 11 helikopter, 3 uçak ve 2,000 güvenlik personeli görev alıyor. Şimdiye kadar Yunanistan'a gitmek isteyen 1,300'den fazla bot ve 50,000 sığınmacı, sahil güvenlik kuvvetleri tarafından durduruldu.

Güzergâhlar kaçakçıların yöntemlerine bağlı. Kaçakçılar, yolları uzatıp daha fazla para almaya çalışıyor. Örneğin, Suriye'den gelenler, Türkiye'yi bilmediği için güzergâh uzatılıyor. Mesela sığınmacıları Antakya'dan Bodrum'a veya İzmir'e geçirmek için önce İstanbul'a götürenler var.

Sığınmacıların bir bölümü, Ege Denizi'nde art arda yaşanan facialar üzerine Yunanistan ve Bulgaristan'a karadan girmeye yöneldi. Eylül ayında Edirne sınırı yeni bir geçiş noktası olacakken, Yunanistan'ın kapıları açmaması dolayısıyla bir grup sığınmacı bu kentte açıkta kaldı.

Kimisi Almanya'daki akrabalarına, kimisi eğitim imkânlarına kavuşmak istiyor. Her birinin geride bıraktıkları, bırakmak zorunda kaldıkları bir hayatı ve yeniden başlamak için umutları var. Şu ana kadar Avrupa'da umduğunu bulan yok denecek kadar az. Yollarda internet bağlantısını, haber akışını kaybedenler sığınmacıların Avrupa'da yaşadığı sıkıntılardan habersiz. Olayı dört yıldır Türkiye, Ürdün ve Lübnan'ın üzerine yıkan Avrupa, insan akınıyla uyanmış durumda. Ancak mesajı tam alamadıklarını, sığınmacıları diğer ülkelerin içinde tutma çabalarından görüyoruz. Avrupa başkentlerinde hala geçici çözümler, pansuman tedbirler masada. Sorunun ana kaynağına inen yok. Herkes biliyor ki Suriye ve Libya'daki göçün ana sebebi, bu iki ülkede devletin çökmesi, emniyetin ve umudun kalmaması. Çözüm her iki ülkede de siyasi uzlaşmanın sağlanmasından geçiyor. Bu olmadığı sürece daha binlerce kişi istemese de evini, barkını, yurdunu terk edip Avrupa'nın kapılarına dayanacak. Suriye'deki ateş sadece yüreklerdeki buz dağlarını eritmeyecek. Belki de Avrupa'yı da yakacak. ○

Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Euronews İstanbul Temsilcisi